

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

สารจากไม้หิน

ดร. วิษเฐน ทรงธรรม รอง ผอ.ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ

ช่วงหนึ่งปีที่ผ่านมา มีสิ่งใหม่ๆ ตีๆ เกิดขึ้นกับสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ มากมาย เรากำลังพัฒนาหลักสูตรนานาชาติระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สาขาวิชาบรรพชีวินวิทยาขึ้นมา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตนักวิจัยด้านบรรพชีวินวิทยาโดยเน้นความเป็นนานาชาติ ซึ่งในระดับเริ่มต้นได้มุ่งเน้นไปที่การรองรับการเข้าเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนก่อนที่จะขยายให้กว้างขวางต่อไปในอนาคต ดังนั้น เครือข่ายความร่วมมือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่เน้น

เทคโนโลยีสุรนารี ที่เน้น

การสำรวจและศึกษาวิจัยด้านธรณีวิทยาอุคควอเตอร์นารี เมื่อปลายปี 2555 ซึ่ง Prof. Dr. Paul Carling จากมหาวิทยาลัยเซาแทมป์ตันจะเดินทางมาสำรวจเพิ่มเติมระหว่างวันที่ 18 - 22 กุมภาพันธ์นี้ และจะยังคงความเป็นเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่องต่อไป

มือด้านการวิจัยทั้งในระดับประเทศและนานาชาติจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเราก็ได้ดำเนินงานมาก่อนแล้ว เราได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจกับพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์จังหวัดฟูกูอิ ประเทศญี่ปุ่นในระยะที่ 2 ครบรอบหนึ่งปีแล้ว และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งการขุดค้นไดโนเสาร์ร่วมกันเมื่อต้นปี 2555 และช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2556 นี้ก็กำลังสำรวจขุดค้นไดโนเสาร์กันอย่างเข้มข้นที่บ้านสะพานหิน โดยพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์สะพานหินนะเขต สปป. ลาว ก็ได้ส่งนักวิจัยมาร่วมงานในครั้งนี้ด้วยระหว่างวันที่ 1-7 กุมภาพันธ์ ตามที่ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมกันเมื่อหลายปีก่อน นอกจากนี้แล้ว ดร.รัตนาภรณ์ หันตา นักวิจัยของเราจะได้มีโอกาสเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นเพื่อร่วมวิจัยไดโนเสาร์กับนักวิจัยชาวญี่ปุ่นด้วย โดยนอกจากจะได้ผลงานร่วมกันแล้วยังถือเป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสถาบันฯ ไปพร้อมๆ กันด้วย

ในปีงบประมาณ 2556 นี้ ผมเองก็ได้รับเชิญให้เข้าร่วมโครงการวิจัยซากดึกดำบรรพ์ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างกับกรมทรัพยากรธรณี ด้วยเงินอุดหนุนจากกองทุนคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ นอกจากนี้ Dr. Bérénice Bellina-Pryce จาก Centre de Le Recherche Scientifique (CNRS) สาธารณรัฐฝรั่งเศส ก็ได้เชิญให้ผมเข้าร่วมโครงการวิจัยทางโบราณคดีในเขตพื้นที่จังหวัดชุมพร ทั้ง 2 โครงการนี้จะต้องใช้หลักฐานทางธรณีวิทยา ซึ่งขณะนี้สถาบันฯ ก็ได้พัฒนาห้องปฏิบัติการธรณีวิทยาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงถือโอกาสที่ตีเยี่ยมที่สถาบันฯ จะก้าวไปสู่การมีเครือข่ายด้านการวิจัยกับนานาชาติอย่างกว้างขวางต่อไป ซึ่งนักศึกษาในหลักสูตรบรรพชีวินวิทยาที่จะเปิดรับในเร็ววันนี้จะได้มีโอกาสได้เรียนรู้จากนักวิจัยมืออาชีพจากหลายประเทศทั่วโลกต่อไป

เครือข่ายความร่วมมือถือเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดพลังมหัศจรรย์มาก ที่ผ่านมารวมกิจกรรมที่หลากหลายกับหลายสถาบัน เช่น การร่วมกันจัดสัมมนาเกี่ยวกับวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันด้านซากดึกดำบรรพ์สัตว์มีกระดูกสันหลัง การร่วมกันจัดสัมมนาเกี่ยวกับวิจัยจากมหาวิทยาลัยเซาแทมป์ตัน ประเทศอังกฤษ

มรณม. เสนอผุดโครงการไดโนพาร์ค (Dino Park)

ใหญ่สุดในอาเซียน

เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2556 ที่ผ่านมานี้ ได้มีการจัดประชุมระดมสมองโครงการอุทยานไดโนเสาร์ขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยมี ฯพณฯ สุวัจน์ ลิปตพัลลภ นายกรัฐมนตรีราชภัฏนครราชสีมาเป็นประธาน และ ผศ.ดร. ประเทือง จินตสกุล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ เป็นผู้รายงานความเป็นมาของโครงการ พร้อมนำเสนอรูปแบบการจัดตั้งอุทยานไดโนเสาร์ต่อที่ประชุม

ผลปรากฏว่าผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกภาคส่วนเห็นด้วยกับโครงการ เนื่องจากจะเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางสู่โคราชมากขึ้น นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแผนการเปิดประเทศสู่ประชาคมอาเซียน อีกทั้งโครงการด้านคมนาคมที่จะเกิดในจังหวัดนครราชสีมาในอนาคต เช่น รถไฟความเร็วสูง มอเตอร์เวย์ จะหนุนเสริมโครงการอุทยานไดโนเสาร์ให้โดดเด่น เดินทางสะดวก และ

เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นโครงการที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มหาศาล ที่ประชุมจึงเสนอแนะให้จัดหาพื้นที่ขนาดใหญ่กว่าแผนการเดิมที่นำเสนอ โดยเห็นว่าควรมีพื้นที่ที่มากเป็นร้อยๆ ไร่

ทุกภาคส่วนยินดีสนับสนุนให้โครงการนี้เกิดขึ้น สิ่งสำคัญที่จะผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จและได้รับการสนับสนุนงบประมาณ คือชาวโคราชต้องแสดงออกหรือพูดเป็นเสียงเดียวกัน ให้เห็นว่าเป็นกระแสความต้องการร่วมกันของคนโคราชอย่างแท้จริง

เรื่องของซากที่ไม่ซ้ำซาก.....

อิกัวโนดอนต์โคราชชนิดพันธุ์ใหม่: สยามโมดอน นิมงามมิ

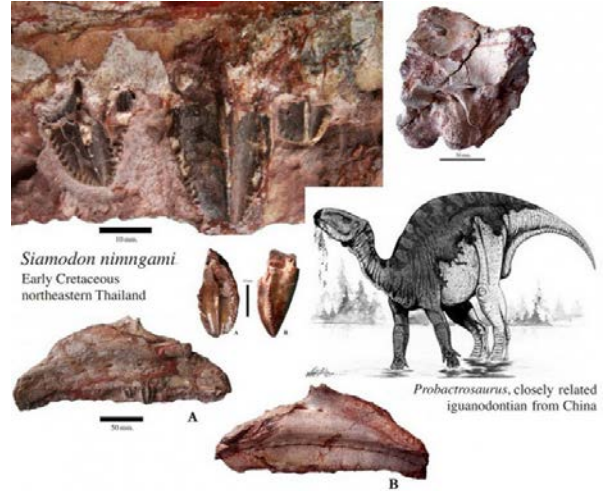
โดย ดร.วิภาณุ รักใหม่

ปัจจุบันพบฟอสซิลของอิกัวโนดอนต์ชนิดใหม่ของโลกในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาแล้ว อย่างน้อย 3 ชนิด สองชนิดแรกได้รับการตั้งชื่อและตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว ส่วนชนิดที่สามอยู่ระหว่างการตีพิมพ์เผยแพร่

ฉบับที่แล้วเราได้ทำความรู้จักกับอิกัวโนดอนต์โคราชไปแล้วหนึ่งชนิด นั่นคือ *ราชสีมาซอร์ส สุรนารีเอ* ฉบับนี้ขอแนะนำอิกัวโนดอนต์โคราชอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้วเช่นกัน นั่นคือ *สยามโมดอน นิมงามมิ (Siamodon nimngami)* โดยฟอสซิลของ *สยามโมดอน นิมงามมิ* ถูกพบที่บ้านสะพานหิน ต.สุรนารี อ.เมืองนครราชสีมา โดยพบชิ้นส่วนที่เป็นกระดูกขากรรไกรบนด้านซ้าย และพบฟันบนขากรรไกร 1 ซี่ รวมทั้งพบกระดูกด้านท้ายทอยด้วย ขากรรไกรที่พบเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว มียอดสามเหลี่ยมไม่สูงนัก ความยาวด้านหน้ากับด้านหลังสามเหลี่ยมเกือบเท่าๆ กัน และมีส่วนยื่นของกระดูกโหนกแก้มเป็นแถบแบน ลักษณะขากรรไกรบนของ *สยามโมดอน นิมงามมิ* มีความคล้ายคลึงกับขากรรไกรบนของไดโนเสาร์ โปรแบคโตรซอร์ส (*Probactrosaurus*) จากประเทศจีน มากที่สุด โดยพิจารณาจากลักษณะที่มีส่วนยื่นของกระดูกโหนกแก้มที่เป็นแถบแบนเหมือนกัน

ฟอสซิลของอิกัวโนดอนต์โคราชชนิดนี้พบในชั้นหินกรวดมนปนปูนของหมวดหินโคกกรวด ซึ่งมีอายุอยู่ในยุคครีเทเชียสตอนต้นหรือประมาณ 100 ล้านปีที่แล้ว

ชื่อ *สยามโมดอน นิมงามมิ* นั้น ชื่อสกุล “สยามโมดอน” แปลว่า ฟันแห่งสยาม ส่วนชื่อเฉพาะชนิด “นิมงามมิ” ตั้งเพื่อเป็นเกียรติแก่คุณวิภาณุ นิมงาม ผู้ค้นพบฟอสซิลดังกล่าว

แหล่งข้อมูล

1. <http://th.wikipedia.org/wiki/สยามโมดอน>
2. Eric Buffetaut and Varavudh Suteethorn (2011). "A new iguanodontian dinosaur from the Khok Kruat Formation (Early Cretaceous, Aptian) of northeastern Thailand" *Annales de Paléontologie* 9 (1): 51-62.

เริ่มแล้ว...โครงการขุดสำรวจไดโนเสาร์โคราช

ในช่วงตั้งแต่วันที่ 14 มกราคม - 14 กุมภาพันธ์นี้ ถ้าท่านใดผ่านไปบริเวณไร่ข้าวโพดในเขตตำบลบ้านสะพานหิน ต.สุรนารี อ.เมืองนครราชสีมา แล้วเห็นรถขุดกำลังตักดิน ยกหิน เห็นคนกลุ่มใหญ่กำลังสาละวนขุดดิน ขุดหิน วัดหิน และช่วยกันทุบหินเสียงโป๊กเป๊กตลอดทั้งวัน ก็อย่าได้แปลกใจว่าเขากำลังทำอะไรกัน เพราะนั่นคือการทำงานของนักวิจัยไทย-ญี่ปุ่น ในโครงการขุดสำรวจไดโนเสาร์โคราช ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ กับพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ฟูกูอิ ประเทศญี่ปุ่นนั่นเอง

ในช่วงสัปดาห์แรกของการทำงานเป็นการขุดเปิดหน้าดินให้ถึงชั้นหินทรายซึ่งวางตัวเป็นรูปร่างเหมือนเกาะใต้ดิน เดิมทีแล้วหินทรายเหล่านั้นเคยเชื่อมต่อกันเป็นแผ่นเดียวกันแต่ถูกกัดเซาะผ่านกาลเวลาจนเป็นร่องลึกแยกมันออกเป็นส่วนๆ จนเมื่อมาขุดเจอในปัจจุบันจึงดูเหมือนเป็นเกาะของก้อนหินขนาดใหญ่

หลังจากขุดเปิดหน้าดินแล้ว ทีมงานก็สำรวจหาชิ้นส่วนสิ่งมีชีวิตซึ่งฝังตัวอยู่ในหินเหล่านั้น จากนั้นก็เริ่มแยกหินให้แตกออกจากหินก้อนใหญ่เป็นก้อนเล็กลงเรื่อยๆ เพื่อมองหาฟอสซิลไดโนเสาร์และสัตว์ร่วมยุคเมื่อประมาณ 100 ล้านปีที่แล้ว ทั้งเครื่องจักร และแรงคนถูกระดมมาเพื่อการนี้ เครื่องมือ อุปกรณ์ได้ถูกใช้เพื่อทุบแยกหิน ทั้งเลื่อยไฟฟ้า ค้อนทุบหินใหญ่และค้อนทุบหินเล็ก ฯลฯ จากหินก้อนใหญ่ๆ ก้อนแล้วก้อนเล่า ถูกแยกย่อยให้เล็กลงเรื่อยๆ และชิ้นส่วนกระดูก ฟัน เกล็ด กระดอง ฯลฯ ก็ค่อยๆ เปิดเผยตัวออกมา เสียงฮือฮา ตื่นเต้นก็จะดังขึ้นเมื่อพบชิ้นส่วนสำคัญ ทุกคนก็กำลังลุ้นว่าสิ้นสุดการขุดสำรวจประจำปีนี้ เราจะสามารถรายงานการค้นพบชนิดพันธุ์อะไรเพิ่มขึ้นอีกบ้าง...

